

Sosnovska latvānis

Publicēts: 21.02.2022.

Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnovskyi* Manden) ir Latvijas dabai neraksturīga suga, kas apdraud vietējās augus un to dzīvotnes, rada ekonomiskus zaudējumus, kaitējumu videi un cilvēka veselībai.

Latvijā latvānis ir plaši izplatījies pamestās zemēs, lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, traucētos, antropogēni ietekmētos biotopos, kā arī urbanizētos apgabalos, atklātās platībās, krūmos, mežos, gar elektrolīnijām, gāzes vadiem, ceļmalās, gar dzelzceļu, grāvmalās un ap upēm un cita veida ūdenstilpēm, ar kuru palīdzību latvānis efektīvi spēj izplatīt sēklas plašā teritorijā. Izņēmums varētu būt vienīgi platas, dziļas upes ar stāviem krastiem, kur latvāņa sēklām nebūtu iespēju aizķerties un rast vietu augšanai. Strauju izplatību veicina latvāņa lielais sēklu daudzums, cilvēka tieša un netieša, tīša un netīša darbība, satiksme, augsnes pārvietošana, dzīvnieku un putnu transports.

Tā kā viens no izplatības ceļiem ir ar tehniku mežistrādes, ceļu darbu vai citu darbu veikšanā vietās, kas invadētas, pēc tam pārvedot ar tehniku un izvazājot invazīvās sugas jaunās teritorijās, tad Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) aicina būt atbildīgiem un novērst šādas situācijas, tīrot tehniku, darbu apgērbus pēc darbiem invadētajās vietās vai lietojot augsni bez invazīvajām sugām un no brīvajām teritorijām, kurās invazīvās sugas nav sastopamas.

Visvairāk izplatību veicina cilvēka veikta darbība vai bezdarbība, tāpēc aicinām būt atbildīgiem darbu plānošanā un veikšanā, kur var būt invazīvais latvānis, kā arī pamanīt un savu iespēju robežās ietekmēt to, kas notiek apkārtnē, informējot darbu veicējus vai problēmgadījumos griežoties pie uzraugošajām institūcijām.

[Normatīvie akti nosaka](#) zemes īpašnieka vai valdītāja pienākumu invazīvās augu sugas iznīcināt, ja tās izplatījušās zemē, kas atrodas viņa īpašumā vai valdījumā.

Latvānis ir 2-4 m augsts daudzgadīgs monokarps augs ar lapas plātņi, kas var būt pat līdz 1,5 m gara. Monokarps nozīmē to, ka augs uzziēd, nogatavina sēklas un aiziet bojā. Tātad, ja augs ir sācis ziedēt, nedrīkst tam ļaut nogatavināt un izsēt sēklas. Ja tas izziedējis, „domājot”, ka savu misiju ir veicis un savairojies, latvānis pats atmirst. Tādēļ pēc apļaušanas, lai neatļautu latvāņiem izplatīties tālāk, nepieciešams sadedzināt ziedkopas. Šāds radikāls pasākums nepieciešams latvāņa izteikto vairošanās spēju dēļ.

Latvānis vairojas ar sēklām. Ziedi sakārtoti čemurā, kas var sasniegt līdz 50 cm diametrā. Šajā čemurā var būt līdz pat 100 tūkstošiem ziedu. Latvijā labos apstākļos latvānis var sākt ziedēt 60. – 75. dienā pēc veģetācijas atjaunošanās. Agrā ziedēšana (no jūnija līdz augustam, atkarībā no laika apstākļiem un augšanas zonas) nodrošina garu veģetācijas periodu un sekmīgu vairošanos. Sekmīgu vairošanos nodrošina arī tas, ka augs ir svešapputes, bet var notikt arī pašappute, kā arī lielais sēklu skaits – apmēram 20 tūkstošiem un vairāk. Augs pēc noziedēšanas veido eliptiskas formas ~1 cm garas sēklas. Sēklas ienākas augusta beigās vai septembra sākumā (laika posms atkarīgs no klimatiskajiem apstākļiem). Latvāņa veiksmīgo invāziju nodrošina sēklu ilgā dīgtspējas saglabāšanās (3 – 6 gadus). Augsnē atrodamo sēklu skaits uz 1 m² var būt līdz 12 000 sēklu. Visas dīgt spējīgās sēklas nedīgst, jo augi konkurē savā starpā, tiem nepieciešami resursi attīstībai (gaiss, ūdens). Latvāņi nerada arī ziedus, līdz nav sakrāts pietiekami daudz barības vielu un augam nav optimāli augšanas apstākļi. Rezultātā to dzīves ilgums var palielināties no 2 līdz pat 12 gadiem. Tik ilgi augs spēj dzīvot, jo stresa apstākļos uzkrāj rezerves barības vielas.

Latvāņa stumbra diametrs var sasniegt apmēram 8 cm. Augam ir labi attīstīta vārpstveida sakņu sistēma, kas nodrošina veiksmīgu resursu izmantošanu un nodrošina pārsvaru konkurences apstākļos ar citiem augiem.

Latvāņi ir salizturīgi, kā arī gaismas prasīgi, tie absorbē līdz 80% gaismas, sadīgst agri pavasarī pirms citu augu attīstības sākuma, arī šādi nodrošinot priekšrocības augu vidē. Augs ir ne tikai gaismprasīgs un līdz ar to konkurētspējīgs (izkonkurē citas sugas), bet arī salizturīgs, spēj izturēt bez sniega -25°C, bet zem sniega -45°C.

Divdesmitā gadsimta 40. gadu beigās un 50. gadu sākumā Latvijā ievests kā perspektīvs lopbarības augs. Par perspektīvu uzskatīts, jo, vairākas reizes pļaujot, ražība Latvijā varēja sasniegt 800 – 900 c/ha. Zaļā masa saturēja daudz ogļhidrātu un olbaltumvielu, bet maz kokšķiedru un tika izmantota, atjaucot ar rudzu salmiem, kas citādi netika izmantoti. Latvānis sēts arī bitēm kā medusaugs.